

УДК 657

Смірнова І.В., к.е.н., доц. кафедри бухгалтерського обліку, Кіровоградський національний технічний університет

Смірнова Н.В., к.е.н., доц. кафедри бухгалтерського обліку, Кіровоградський національний технічний університет

НЕЗАВЕРШЕНЕ ВИРОБНИЦТВО ЯК ЕКОНОМІЧНА КАТЕГОРІЯ ТА ОБ'ЄКТ ОБЛІКУ

Смірнова І.В., Смірнова Н.В.

НЕЗАВЕРШЕНЕ ВИРОБНИЦТВО ЯК ЕКОНОМІЧНА КАТЕГОРІЯ ТА ОБ'ЄКТ ОБЛІКУ

На підставі аналізу фахової преси, методичної літератури та нормативних документів досліджено підходи до визначення сутності незавершеного виробництва. Виявлено неузгодженість у розумінні моменту виникнення такого явища як незавершене виробництво. Доведено, що це пов'язано не з складністю визначення суми витрат на окремий виріб, а з складністю встановлення моменту початку та закінчення шляху від необробленої сировини й первинних матеріалів до готової продукції на складі. З цією метою досліджено етапи руху ресурсів підприємства при виготовленні продукції та уточнено визначення незавершеного виробництва з точки зору процесу виробництва. З'ясовано місце незавершеного виробництва у сукупності господарських засобів за критерієм сфери використання. Узагальнено підходи на визначення місця незавершеного виробництва в структурі господарських засобів за ознакою сфери використання. Сформульовані ознаки (характеристики) незавершеного виробництва як об'єкта бухгалтерського обліку

Ключові слова: незавершене виробництво, процес виробництва, етапи руху ресурсів при виготовленні продукції, господарські засоби, класифікація господарських засобів, бухгалтерський облік

Табл. 2, літ. 26.

Смирнова И.В., Смирнова Н.В.

НЕЗАВЕРШЕННОЕ ПРОИЗВОДСТВО КАК ЭКОНОМИЧЕСКАЯ КАТЕГОРИЯ И ОБЪЕКТ УЧЕТА

На основании анализа профессиональной прессы, методической литературы и нормативных документов исследованы подходы к определению сущности незавершенного производства. Выявлено несогласованность в понимании момента возникновения такого явления как незавершенное производство. Доказано, что это связано не со сложностью определения суммы расходов на отдельное изделие, а со сложностью установления момента начала и окончания пути от необработанного сырья и первичных материалов до готовой продукции на складе. С этой целью исследованы этапы движения ресурсов предприятия при изготовлении продукции и уточнено определение незавершенного производства с точки зрения процесса производства. Выяснено место незавершенного производства в совокупности хозяйственных средств по критерию сферы использования. Обобщены подходы к определению места незавершенного производства в структуре хозяйственных средств по признаку сферы использования. Сформулированы признаки незавершенного производства как объекта бухгалтерского учета

Ключевые слова: незавершенное производство, процесс производства, этапы движения ресурсов при изготовлении продукции, хозяйственные средства, классификация хозяйственных средств, бухгалтерский учет

Smirnova I.V., Smirnova N.V.

NOT COMPLETED PRODUCTION AS AN ECONOMIC CATEGORY AND A OBJECT OF ACCOUNTING

Approaches to defining the essence of a not completed production were investigated by analyzing the professional press, methodical literature and regulatory documents. Inconsistency in understanding the inception of not completed production has been identified. It is proved that this is not due to the complexity of determining the amount of the cost of a single product, and the complexity of setting the start and end points in the path of the raw materials and primary materials to finished products in stock. Steps enterprise resource movements during the production were investigated for this purpose. The definition of not completed production in terms of the production process was refined. Place of not completed production in the aggregate economic resources criterion scope of use was found. Approaches to determining the place of not completed production in the structure of economic resources on the basis of areas of use have been compiled. Signs of a not completed production as an object of accounting were formulated

Keywords: not completed production, production process, stages of movement of resources to produce products, household products, classification of economic resources, accounting

Постановка проблеми. Поступове повернення підприємств України до масштабного промислового виробництва в умовах жорстокої конкуренції, а також наявність ще значної частки ручної праці й довготривалих виробничих циклів, вимагає підвищення точності та обґрунтованості визначення витрат на виготовлення продукції. Це вимагає якнайшвидшого запровадження дієвих систем планування, обліку і контролю процесів формування витрат незавершеного виробництва, технологічної собівартості продукції, розроблення нових методів і прийомів оперативного впливу на параметри функціонування виробництва для вчасного та повного виконання виробничих завдань.

Вітчизняні промислові підприємства потребують сьогодні новітнього науково обґрунтованого інструментарію щодо організації виробничих процесів на основі забезпечення оптимальності виробничих витрат у контексті визначення витрат незавершеного виробництва. Для цього доцільно уточнити моменти часу у виробничому циклі, коли починають з'являтися виробничі витрати і коли вони закінчуються. Це потребує трансформування виробничих структур; аналітичного дослідження сучасних методів оперативного управління виробництвом, розроблення комплексних підходів до заощадження витрат на незавершене виробництво за можливості маневрування черговістю запуску партій деталей у виробництво, коригування тривалості виробничого циклу, нормативного заділу деталей, постійного оновлення організаційних та технологічних умов виробництва; розробки системи показників комплексного оцінювання ефективності здійснення оперативного управління в умовах часткової або повної автоматизації виробництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми обліку незавершеного виробництва є предметом наукових досліджень багатьох вітчизняних та закордонних вчених і дослідників, серед них: П.С. Безруких, М.Т. Білуха, О.С. Бородкін, Ф.Ф. Бутинець, Б.І. Валуєв, С.Ф. Голов, А.М. Герасимович, З.В. Гуцайлюк, В. Єфіменко, С. Зубілевич, А. Кузьмінський, М.В. Кужельний, А.Ш. Маргуліс, Ю. Літвін, В. Лінник, Л.Є. Логінов, В.Ф. Палій, Я.В. Соколов, В.В. Сопко, М.Г. Чумаченко та інші.

Виділення невирішеної проблеми. Проте, не применшуючи вагомий внесок зазначених вчених в теорію та методику бухгалтерського обліку незавершеного виробництва, слід відмітити, що роботи зазначених дослідників носять вузькоспеціалізований об'єктний характер. Недостатньо висвітленим залишається питання розуміння сутності незавершеного виробництва, його значення та місця в технологічному процесі виробничих підприємств.

Мета наукової статті. Мета написання статті полягає в уточненні сутності незавершеного виробництва, його значення та місця в технологічному процесі промислових підприємств.

Результати дослідження. Серед фахівців з обліку і управління завжди існувало розуміння важливості та значення категорії «незавершене виробництво». На підставі аналізу фахової преси, методичної літератури та нормативних документів можна зробити висновок про неоднозначність тлумачення незавершеного виробництва як економічної категорії. Пов'язане це, в першу чергу, з тим, що інформація про стан незавершеного виробництва є необхідною для різних ланок управління підприємством. Проведене свого часу дисертаційне дослідження [1] дозволило систематизувати підходи до групування визначень незавершеного виробництва за різними напрямками, що представлено табл. 1.

Таблиця 1 - Підходи до визначення поняття «незавершене виробництво»

Класифікаційна ознака	Напрямок групування	Визначення незавершеного виробництва
1	2	3
Функція економічного управління	організація виробництва	Заділ, що забезпечує безперебійний та рівномірний випуск продукції
	облік	Сальдо калькуляційних рахунків; виробничі витрати по не завершених обробкою виробам, деталях, замовленнях
	нормування	Складова нормованих обігових коштів
Рівень узагальнення	у вузькому розумінні	Залишок предметів праці, обробка яких в процесі виробництва продукції ще не завершена
	у широкому розумінні	Залишок предметів праці та напівфабрикати власного виготовлення
Тип виробництва	гетерогенне	Вузли, деталі, напівфабрикати, що є складовими готового виробу
	органічне	Продукт виробництва на будь-якій з операцій (фаз, стадій) обробки, послідовність проходження яких утворює готову продукцію
	комбіноване	Складові готового виробу, що знаходяться на будь-якій із послідовних операцій (фаз, стадій) обробки
Вид виробництва	промислове	Продукція часткової готовності

	непромислове	Не завершена обробкою продукція або незавершені послуги майстерень промислового підприємства
Метод калькулювання собівартості продукції	позамовний	Витрати по замовленнях, що не завершені на кінець звітного періоду
	попередільний	Витрати на виробництво продукції, що не пройшла всіх переділів (фаз, стадій) обробки
	подетально-поопераційний	Сукупність деталей на всіх операціях обробки не залежно від того є вони готовою продукцією чи її складовими

Джерело: [1, С. 6]

Однак, подальший розвиток виробничих відносин та облікової теорії та практики зумовив еволюцію та розширення розуміння цієї категорії.

У даний час в понятійному апараті з даного напрямку існує багато точок зору щодо тлумачення поняття «незавершене виробництво». Так, фахівці з планування виробництва вважають, що «це предмети праці, обробку (переробку) яких не завершено підприємством і вони ще перебувають на робочих місцях або в процесі транспортування» [2]. Також вважається, що «незавершене виробництво - продукція, виготовлення якої не закінчено на даному підприємстві та, що перебуває на різних стадіях виробництва від запуску сировини й матеріалів на першу операцію до прийняття її технічним контролем або здачі замовникові; елемент оборотних коштів» [3, С. 127]. Фахівці з матеріально-технічного забезпечення виробництва і конкретно Н.К. Моїсєєва розуміє незавершене виробництво, як «будь-які предмети, які ще перебувають у процесі перетворення в кінцеву продукцію» [4], а В.М. Прохоров, як «продукцію, виготовлення якої не закінчено у межах даного підприємства» [5]. Бухгалтерське розуміння поняття «незавершене виробництво», у першу чергу, віддзеркалилося у точці зору П.А. Костюк, згідно якої «незавершене виробництво – це залишок предметів праці, оброблення яких не завершено у процесі виробництва» [6], подальше її підтвердження відбулося у національних Положеннях (стандартах) бухгалтерського обліку, згідно якого незавершеним виробництвом може бути «у вигляді незакінчених обробкою і складанням деталей, вузлів, виробів та незакінчених технологічних процесів. Незавершене виробництво на підприємствах, що виконують роботи та надають послуги, складається з витрат на виконання незакінчених робіт (послуг), щодо яких підприємством ще не визнано доходу» [7].

Така увага до проблеми незавершеного виробництва і така гама точок зору фахівців щодо розуміння даного явища, на думку Кукоби В.П. викликана неузгодженістю саме у моменті виникнення такого явища як незавершене виробництво. У цьому окрім суто економічної проблеми постає саме організаційна проблема. Це не тому, що буває складно встановити суму витрат на окремий виріб, а і тому, що інколи важко встановити момент початку та закінчення шляху від необробленої сировини й первинних матеріалів до готової продукції на складі. І якщо з останнім моментом більш менш ясно – товар прийняли на складі готової продукції і він перестав бути незавершеним у виробництві, то щодо моменту початку виникнення незавершеності виготовлення товару виникає дуже багато непорозумінь. Для цього доцільно прослідкувати ланцюжок руху ресурсів підприємства при виготовленні продукції [8].

Згідно змін матеріальних ресурсів, що використовуються при виготовленні продукції, виробничий процес найчастіше поділяють на три стадії (заготівельну, обробну, складальну) [9, 10]. Кожна із стадій виробництва складається із часткових процесів, що об'єднуються у закінчені етапи. Часткові процеси формуються з окремих виробничих і технологічних операцій. Серед часткових процесів у машинобудівному виробництві найчастіше виокремлюють: отримання і складування сировини, матеріалів і комплектуючих, палива й мастила; виготовлення заготовок і їхнє транспортування до робочих місць (позицій), проведення різних видів обробки, переміщення напівфабрикатів між робочими місцями (позиціями), контроль якості, зберігання на складах, збирання виробів, випробування, регулювання, фарбування, оздоблення, упакування і відправлення на склад готової продукції.

Отже, виходячи з вищевказаного під незавершеним виробництвом слід розуміти, сукупність ресурсів підприємства (матеріальних, нематеріальних, трудових і фінансових), що використані або використовуються при виконанні операцій з виготовлення продукту виробництва, а також операцій з обслуговування й управління його виробництва з моменту виконання заготівельних операцій до оформлення на цій виріб документів, як на готовий продукт - товар. При цьому, витратами незавершеного виробництва є, як правило, кошти на оплату ресурсів, використаних при виготовленні продукту до моменту визнання його як товару (оформлення документів прийому на склад готової продукції або прийомо-здавочний акт виконаних робіт чи послуг). Часовим моментом для визначення початку процесу формування витрат незавершеного виробництва слід вважати найперші заготівельні операції, а завершальними – операції з передавання виробів на склад готової продукції.

Однією із можливих форм існування господарських засобів є незавершене виробництво. Оскільки класифікація господарських засобів прямо впливає на побудову їх обліку, тому необхідним є також

додаткове дослідження місця незавершеного виробництва у сукупності господарських засобів за критерієм сфери використання.

Представники бухгалтерської науки, зокрема Ф.Ф. Бутинець [11, С. 312], В.П. Завгородній [12, С. 50], О.В. Лишиленко [13, С. 13], В.В. Сопко [14, С. 28] та ін. при класифікації об'єктів бухгалтерського обліку відносять незавершене виробництво до господарських засобів у сфері виробництва.

Автори літератури з теорії фінансів підприємства (А.М. Поддєрьогін [15, с. 187]; О.О. Непочатенко [16, С. 134] та ін.) та теорії фінансового менеджменту (О.Т. Євтух [17, С. 120]; Л.О. Коваленко [18, С. 185-186] та ін.) при класифікації оборотних активів (оборотних активів, оборотних фондів, оборотних коштів - різняться назви) також відносять незавершене виробництво до активів у сфері виробництва.

Проте, в окремих джерелах економічної літератури при наведенні класифікації господарських засобів критерій сфери використання не наводиться (В.С. Білоусько [19]; В.Г. Швець [20] та ін.); або незавершене виробництво окремо не виділяється при характеристиці стадій кругообігу капіталу підприємства (Л.С. Ситник [21]; В.М. Шелудько [22]).

Окремі автори (І.О. Бланк [9, С. 303]; В.І. Пазинич [23, С. 176]) зазначають, що для цілей управління незавершене виробництво може прирівнюватися до готової продукції, тобто відбувається непряме віднесення незавершеного виробництва як активу до засобів у сфері обігу. В економічній енциклопедії [24, С. 156] незавершене виробництво прямо відносять до засобів у сфері обігу на рівні з готовою продукцією та грошовими коштами.

Отже, огляд сучасної економічної літератури дозволив узагальнити підходи на визначення місця незавершеного виробництва в структурі господарських засобів за ознакою сфери використання (табл. 2):

- незавершене виробництво є господарським засобом у сфері використання;
- незавершене виробництво є господарським засобом у сфері обігу;
- відсутність критерію сфери використання при класифікації господарських засобів або окремого виділення незавершеного виробництва при цьому.

Таблиця 2 - Аналіз місця незавершеного виробництва в сукупності господарських засобів

Автори та джерело	Засіб у сфері виробництва	Засіб у сфері обігу	Інше
Білоусько В.С., Беленкова М.І. [19]			+
Бланк І.О. [9]		+	
Бутинець Ф.Ф. та ін. [11]	+		
Євтух О.Т., Євтух О.О. [17]	+		
Завгородній В.П. [12]	+		
Коваленко Л.О., Ремньова Л.М. [18]	+		
Лишиленко О.В. [13]	+		
Мочерний С.В. та ін. [24]		+	
Непочатенко О.О. [16]	+		
Пазинич В.І., Шулешко А.В. [23]		+	
Поддєрьогін А.М., Білик М.Д., Буряк А.Д. та ін. [15]	+		
Ситник Л.С. [21]			+
Сопко В.В. [14]	+		

Джерело: [25, С. 72]

Використання критерію сфери використання при класифікації господарських засобів впливає із самої суті кругообігу капіталу. Вважаємо, що поділ господарських засобів за критерієм сфери використання набуває більшої актуальності в системі бухгалтерського обліку, оскільки надає можливість комплексно досліджувати предмет бухгалтерського обліку. Це проявляється через вивчення об'єктів обліку (господарських засобів та господарських процесів) у їх взаємозв'язку. Інакше кажучи, надає характеристику стану майна підприємства на різних стадіях господарського процесу: постачання, виробництва та реалізації. У свою чергу, господарський процес як один із об'єктів бухгалтерського обліку призначений для відображення перетворень, що відбуваються у процесі кругообігу капіталу.

Отже, відсутність критерію сфери використання при наведенні класифікації господарських засобів [19; 20] та невідокремлення незавершеного виробництва як окремого активу на стадіях кругообігу капіталу [21; 22] є некоректним та недоцільним.

Ще однією невирішеною проблемою є дослідження можливості віднесення незавершеного виробництва до засобів у сфері обігу.

Під обігом розуміється форма обміну продуктів праці через купівлю-продаж за допомогою грошей, що відбувається в умовах товарного виробництва [26, С. 198]. Тобто для того, щоб економічний ресурс можна було віднести до такого, що знаходиться у сфері обігу, він має відповідати характеристикам продукту праці та володіти здатністю підлягати обміну через купівлю-продаж. Отже, дослідження можливості віднесення незавершеного виробництва як господарського засобу до такого, що знаходиться у сфері обігу, має ґрунтуватися на перевірці відповідності незавершеного виробництва вищевказаним вимогам: можливості віднесення до продуктів праці та наявності здатності (реальної) підлягати обміну.

Аналіз незавершеного виробництва як економічного ресурсу дозволив дійти висновків про те, що незавершене виробництво є продуктом праці (хоча наявні відмінності в конкретних характеристиках з іншими видами продуктів праці: готовою продукцією, напівфабрикатами тощо), оскільки за своєю суттю втілює затрати трьох економічних ресурсів (предметів праці, засобів праці та безпосередньо праці). Отже, для незавершеного виробництва виконується вимога відповідності характерним рисам продукту праці. Тому необхідно з'ясувати, чи володіє незавершене виробництво як господарський засіб здатністю підлягати обміну.

Основною характеристикою продукту праці як активу, що може підлягати обміну, є спроможність задовольняти потреби споживачів. Існування конкретних потреб споживачів, які не можуть бути задоволені внаслідок використання внутрішніх ресурсів окремого суб'єкта, є першопричиною, що зумовлює необхідність обміну. Такі потреби суб'єкта є усвідомленими та характеризуються наявністю якісних (механічних, хімічних, фізичних та інших) вимог до продукту праці, і виражаються через попит. Задоволення попиту відбувається саме кінцевим продуктом виробництва, оскільки остаточні характеристики такого продукту формуються після закінчення усіх операцій виробничого процесу. Це вказує на те, що відповідність характеристик продукту праці конкретним вимогам споживача є необхідною умовою для забезпечення можливості задоволення попиту, а з цим - і підлягати обміну.

Незавершене виробництво як актив формується поступово - внаслідок послідовних операцій виробничого процесу, що зумовлені особливостями технологій відповідного підприємства. Тому формування якісних характеристик незавершеного виробництва після закінчення окремої технологічної операції виробничого процесу відбувається з огляду на задоволення вимог, які висуваються до такого економічного ресурсу на наступній технологічній операції даного виробничого процесу.

У ринкових умовах виробництво одного і того ж виду готової продукції відбувається з використанням обладнання, що мають різні характеристики (склад, побудова, тип впливу на виробничі ресурси та ін.). Різняться також кількість та характер технологічних операцій, протягом яких предмети праці перетворюються у продукти праці. Тому характеристики незавершеного виробництва на окремому етапі виробничого процесу різних підприємств є неоднаковими, внаслідок чого можуть задовольняти вимоги тільки того підприємства, в межах якого сформовані. Крім того, незавершене виробництво взагалі може не мати наперед встановлених якісних характеристик, оскільки такий ресурс на звітну дату безпосередньо піддається змінам у виробничому процесі. Виходячи з вищезазначеного, можна дійти висновку про неспроможність незавершеного виробництва як господарського засобу задовольняти існуючі потреби споживачів. Це вказує на відсутність реального попиту на такий актив і, відповідно, на неможливість незавершеного виробництва підлягати обміну (оскільки обмін відбувається при наявності попиту і пропозиції).

Один із можливих варіантів економічної ситуації - це коли попит породжує пропозицію. Проте, в житті можливий інший варіант розвитку подій, коли пропозиція формує попит. Для цього треба (фактично представити відповідний економічний ресурс на ринку. Оскільки підприємство-виробник реально не запропонує на ринку незавершене виробництво через перебування останнього у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва [7], то неможливість незавершеного продукту самостійно сформувати попит на нього є очевидною.

Отже, аналіз можливості незавершеного виробництва задовольнити ринковий попит вказав на відсутність реальних підстав відносити такий актив до предметів обміну, а з цим - до засобів у сфері обігу.

Сфера використання господарських засобів характеризується їх фактичним перебуванням на різних стадіях господарського процесу. Останній складається з процесів постачання, виробництва та реалізації.

Процес постачання спрямований на забезпечення підприємства засобами та предметами праці, необхідними для здійснення виробництва. Контрольовані за результатами процесу постачання ресурси (оборотні та необоротні активи) у своїй сукупності становлять засоби виробництва. Поєднання складових засобів виробництва відбувається у виробничому процесі, що призводить до створення нового економічного ресурсу - незавершеного виробництва. Після закінчення усіх технологічних операцій виробничого процесу підприємство отримує готову продукцію, яка є предметом обігу, і, відповідно, складовою частиною засобів у сфері обігу. Процес реалізації предметів обігу призводить до зміни сфери

використання господарських засобів: із предметів обігу вони перетворюються на засоби у коштах. Останні знову інвестуються у засоби виробництва для поновлення господарського процесу. Сукупність предметів обігу можуть складати тільки господарські засоби, які фактично вилучені із виробничого процесу. Незавершене виробництво перебуває безпосередньо у виробничому процесі, тому такий економічний ресурс не може бути предметом обігу.

Отже, розгляд місця незавершеного виробництва на стадіях здійснення господарського процесу також вказує на приналежність останнього до засобів у сфері виробництва.

Висновки та пропозиції. Таким чином, проведене дослідження дозволяє зробити такі висновки. Серед класифікаційних ознак господарських засобів, що мають прямий вплив на здійснення їх обліку, є сфера використання. Даний критерій характеризує перебування господарських засобів на різних етапах кругообігу капіталу, внаслідок чого оборотні активи розрізняють як такі, що знаходяться у сфері виробництва, та такі, що перебувають у сфері обігу. Незавершене виробництво являє собою специфічний актив, що формується внаслідок виробничих процесів господарської діяльності. Встановлено, що застосування критерію сфери використання при класифікації господарських засобів є необхідним з огляду на важливість дослідження змін у складі та структурі активів підприємства на різних стадіях господарського процесу, що відбувається у системі обліку. Відповідно, цією ознакою необхідно доповнити існуючу класифікацію підходів щодо визначення сутності незавершеного виробництва.

Дослідження економічної літератури свідчить про відсутність єдності у поглядах щодо місця незавершеного виробництва на стадіях кругообігу капіталу.

Неспроможність незавершеного виробництва задовольняти попит вказує на неможливість такого активу підлягати обміну. Тобто доведено, що незавершене виробництво не можна відносити до господарських засобів у сфері обігу, а тому це прямо вказує на необхідність включення такого активу до засобів у сфері виробництва. Крім того, вивчення місця фактичного перебування незавершеного виробництва на стадіях господарського процесу також вказало на приналежність останнього до сукупності засобів у сфері виробництва.

Проведене дослідження також дозволяє сформулювати такі ознаки (характеристики) незавершеного виробництва як об'єкта бухгалтерського обліку: фактичне перебування у виробничому процесі та неспроможність (відсутність здатності) задовольняти попит і підлягати обміну.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Облік та розподіл витрат незавершеного виробництва: Автореф. дис... канд. екон. наук: 08.06.04 / І.В. Смірнова; Кіровоград. держ. техн. ун-т. — Кіровоград, 2001. — 19 с.
2. Економіка підприємства: підручник / М. Г. Грещак [та ін.]; ред. С. Ф.Покропивний; Київський національний економічний ун-т. - 2.вид., перероб. та доп. - К.: КНЕУ, 2000. - 526 с.
3. Экономический словарь / В.Г.Золотогор, Г.Ф. Кузнецова, М.Ю. Пасюк; Науч. ред. А.И.Горанин. – Мн.: Наука и техника, 1983. – 316 с.
4. Моисеева Н.К. Экономические основы логистики: Учебник / Н.К. Моисеева. — М.: ИНФРА-М, 2008. — 528 с.
5. Основы логистики: учебно-методический комплекс / сост. В.М. Прохоров. - СПб.: Изд-во СЗТУ, 2008. — 155 с.
6. Костюк П.А. Бухгалтерський словарь / А.П. Костюк. - Мн.: Вышшая школа, 1971. — 160 с.
7. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 „Запаси”, затв. наказом Міністерства Фінансів України від 20.10.1999 р. № 246 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: www.zakon.rada.gov.ua.
8. Кукоба В.П. Організаційно-економічна основа визначення моменту утворення незавершеного виробництва на підприємстві / В.П. Кукоба // Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка". — Дніпропетровський державний аграрний університет.
9. Бланк И.А. Основы финансового менеджмента / И.А. Бланк. - К.: Ника-Центр, 1999. -Т. 1. -592 с. - (Серия „Библиотека финансового менеджера”; Вып. 3).
10. Курочкин А. С. Организация производства: Учеб. Пособие / А.С. Курочкин. — К.: МАУП, 2001. — 216 с.
11. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник для студентів спеціальності „Облік і аудит” вищих навчальних закладів / за редакцією проф. Ф.Ф. Бутинця. - [5-те вид., доп. і перероб.]. - Житомир: ПП „Рута”, 2003. - 726 с.
12. Завгородний В.П. Бухгалтерский учет в Украине (с использ. нац. стандартов): учебное пособие для студентов ВУЗов / В.П. Завгородний. - [5-е изд., доп. и перераб.]. - К.: Издательство А.С.К., 2003. - 847 с. - (Экономика. Финансы. Право).
13. Лишиленко О.В. Бухгалтерський облік: [підручник] / О.В. Лишиленко. - [3-тє вид., перероб. і доп.]. - Київ: Вид-во „Центр учбової літератури”, 2009. - 670 с.
14. Сопко В.В. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством: [навч. посіб.] / В.В. Сопко - К:

КНЕУ, 2006. - 625 с.

15. Фінанси підприємств: підручник / [А.М. Поддєрьогін, М.Д. Білик, А.Д. Буряк та ін.]; кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А.М. Поддєрьогін. - [7-ме вид., без змін]. - К.: КНЕУ, 2008. - 552 с.

16. Непочатенко О.О. Фінанси підприємств: [навчальний посібник] / О.О. Непочатенко. - К.: Центр учбової літератури, 2011. - 328 с.

17. Євтух О.Т. Фінансовий менеджмент для магістрів і не тільки: навч. посіб. / О.Т. Євтух, О.О. Євтух. - К.: Центр учбової літератури, 2011. - 456 с.+CD.

18. Коваленко Л.О. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. / Л.О. Коваленко, Л.М. Ремньова. - [3-тє вид., випр. і доп.]. - К.: Знання, 2008. - 483 с. - (Вища освіта ХХІ століття).

19. Білоусько В.С. Теорія бухгалтерського обліку: навч. посібник / [В.С. Білоусько, М.І. Беленкова та ін.]; за ред. В.С. Білоуська. - [видання 6-тє, доповнене]. - К.: Н Алерта, 2010. - 402 с.

20. Швець В.Г. Теорія бухгалтерського обліку: [підручник] / В.Г. Швець. - [3-тє вид., перероб. і доп.]. - К.: Знання, 2008. - 535 с.

21. Ситник Л.С. Фінансовий менеджмент: [навчальний посібник] / Л.С. Ситник. - К.: Центр навчальної літератури, 2006. - 352 с.

22. Шелудько В.М. Фінансовий менеджмент: [підручник] / В.М. Шелудько. - К.: Знання, 2006. - 439 с. - (Вища освіта ХХІ століття).

23. Пазинич В.І. Фінансовий менеджмент: навч. посіб / В.І. Пазинич, А.В. Шулешко. - К.: Центр учбової літератури, 2011. - 208 с.

24. Економічна енциклопедія: у трьох томах. Т. 2 / редкол.: ... С.В. Мочерний (відп. редактор) та ін. - К.: Видавничий центр "Академія", 2001. - 848 с.

25. Сторожук Т.М., Кушніренко Д.І. Незавершене виробництво як господарський засіб у сфері використання / Т.М.Сторожук, Д.І. Кушніренко // Збірник наукових праць Міжрегіональної фінансово-юридичної академії (економіка, право). – 2011 р. - № 1(1).

26. Тлумачний словник економіста / [за ред. проф. С.М. Гончарова]. - К.: Центр учбової літератури, 2009. - 264 с.